שמכר, ומיהו הכא משמע כפרש"י מדקאמר והוא שהתחיל בעל השדה לקצור משמע שמתחלת קציר הזרעים חל החיוב על האילנות ואי נותן פאה מן האילנות על האילנות א"כ לא חל החיוב עד תחלת לקיטת האילנות, וי"ל דשאני הכא שעיקר השדה הוא שדה הלבן אלא שעלו קלחי אילן מאליהן הנה והנה ומכרן לעוקרן עם פירותיהן הילכך זרעים עיקר ופוטרים את האילנות, ולא דמי לזורע שני מינין בשדה, גם לפי' רבינו שמשון ניחא כיון דזרעים עיקר חלה חיוב פאה על כל הגדל בשדה אף על פי שמפריש מן האילנות על האילנות. ועמש"נ לעיל מזה.

ו] אמנם **הרמב"ם בפיה"מ** דקלחי אילן הם צמחים ומשמע דאי"ז אילנות, וכן איתא להדיא בפיה"מ הנדמ"ח. וכתב **הרמב"ם הל' מתנות עניים פ"ג הי"ח** דמיירי שמכר מקומות מקומות משדהו להרבה אנשים ולכך כשמכר את כל השדה כל א' נותן פאה מחלקו, וכתב **הפר"ח מים חיים** דכיון שמכר להרבה אנשים הוי כאחין שחלקו שכל אחד נותן פאה בפני עצמו.

ה. אם בענין קרקע לחיוב פאה

ז] כתב **בתורת זרעים** מכאן מוכח דלחיוב פאה לא בעינן קרקע וכל שיש לו אילן או קמה מחוברת בלא קרקע מחויב הוא בפאה. וכן הוא להדיא בתוספתא דפאה פ"ב נכרי שמכר קמתו לישראל ליקצר חייב בפאה. וכן בפ"ג שם גבי עוללות תניא נכרי שמכר כרמו לישראל לבצור חייב בעוללות. וכן פסקה הרמב"ם בפ"ד ממת"ע הכ"ה. וכן מוכח ג"כ מדברי רבינו שמחה, הובא בש"מ בב"ק ד' צ"ד, גבי הא דתניא המפקיר כרמו וכו'. ועמש"נ לקמן מ"ו.

פרק ג משנה ו

א. רבי אליעזר אומר קרקע בית רובע חייבת בפאה, רבי יהושע אומר העושה סאתים, ר"ט אומר ששה על ששה טפחים, רבי יהודה בן בתירה אומר כדי לקצור ולשנות והלכה כדבריו.

כל מ"ד פוחת והולך

א] כתב **התוי"ט** לגבי השיטות במשנה, דכל אחד פוחת והולך בשיעור הקרקע מחבירו.

יסוד השיעורים במתני'

ב] **בשערי אמונה** כתב דשיעורים אלו אסמכתא נינהו, דבתורה כתוב שדך וכל אחד שיער בדעתו בכמה איכא חשיבות דשדה. והביא כדמות ראיה מלשון הר"ש 'ולית ליה גז"ש דשדך' דמשמע דהוי מן התורה, וכן **בריבמ"צ** משמע דהוי דאורייתא.

מקור ריב"ב

ג] הר"ש לא הביא מקור למ"ד כדי לקצור ולשנות. **ובתוס' חדשים** כתב דילפינן ב' קצירות מדכתיב ובקוצרכם את קציר ארצכם דמשמע שני קצירות כדרך הקוצרים ואז לא תכלה פאת שדך, אמנם **בשערי אמונה** כתב דילפינן מדכתיב ובקוצרכם וגו' לא תכלה פאת שדך לקצור דמדכתיב ב' פעמים קצירה בין בקצירת בעה"ב ובין לגבי פאה משמע דבעינן ב' קצירות אחד לבעלים ואחד לעני.

ב. ר"ע אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים

ביאור איך שייך חיוב פאה על כל שהוא

ד] הר"ש הביא דברי הירושלמי דמקשה איך יתכן שקרקע כ"ש חייבת הלא קודם שקצר שבולת אחת ליכא חיוב ואחר שקצר שבולת אחת אין לו פאה להפריש ומשני שגדל בה ה' שבלים בקנה אחד.

ובדרך אמונה פ"א הט"ו באור ההלכה ד"ה שבולת כתב להוכיח מזה דאין חייב בפאה עד שיקצור שבולת שלימה אבל אם קצר חצי שבולת פטור מפאה דאל"כ אמאי לא אמר בירושלמי דמיירי בקצר חצי שבולת. אמנם נסתפק שם לגבי הפאה עצמה האם סגי להפריש חצי שבולת או שצריך להפריש דוקא שבולת שלימה וכן בשאר הפירות האם צריך להפריש דוקא פרי שלם, עי"ש שהאריך בזה וכתב דכמו שבתחילת הקצירה חייב בקצירת שבולת שלימה דפחות מזה לא חשיב.

אם בענין קרקע לחיוב פאה

ה] **בירושלמי** מקשה וליתני קמה כ"ש חייבת פי' ואמאי תנן קרקע ומשני איידי בכורים נקט קרקע. ופי' **הגר"א** דחיוב פאה אינו תלוי בקרקע אלא אף אם יש לו קמה לחוד נמי חייב בפאה והא דתנן במתני' קרקע היינו משום בכורים דתלויים בקרקע, **וברש"ש** כתב להוכיח כן מדברי הראשונים לעיל מ"ה לגבי קלחי אילן דמיירי שמכר את האילנות ושייר לעצמו קרקע ואעפ"כ חייב בפאה ומבואר דחיוב פאה אינו תלוי בקרקע.

אמנם כתב דמדברי הרע"ב לקמן מ"ז שכתב דנקט קרקע משום ושאר הנך דלעיל משמע דאף בפאה בעינן קרקע, [וכן הבאנו לעיל מ"ה **מהתורת זרעים**] וכן הוכיח מדברי הרשב"ם ב"ב קנ שכתב דהא דבעינן בפאה קרקע כ"ש משום דכתיב שדך ומשמע דבעינן שיש לו קרקע.

ובתפארת יעקב על המשניות לעיל פ"א מ"ד כתב להוכיח מדברי התוס' בתמורה דף ו. שכתבו דהמפקיר כרמו ובבוקר השכים ובצרו חייב בפאה מיירי שזכה גם בקרקע אבל אם זכה רק בקמה פטור וכתב דהיינו משום דאין לו הקרקע ובעינן קרקע לחיוב פאה, וכן נקטו **הלחם שמים והתפארת ישראל לעיל מ"ה יכין אות כד ובפ"א בועז אות ד.**

ובאגרות משה יו"ד סי' ריח ענף ו' ובשיעורי הגרי"ד (בישורון ח"ח) כתבו דכל הנידון היינו לר"ע אבל לכל הנך תנאי שיש שיעור לפאה ודאי בעינן קרקע.

פרק ד משנה א-ב

א. הפאה ניתנת במחובר לקרקע בדלית ובדקל בעל הבית מוריד ומחלק לעניים רבי שמעון אומר אף בחליקי אגוזים

מקור דין מתני'

א] **הר"ש הביא ירושלמי**: כתיב לא תכלה פאת שדך בקצרך מכאן שהפאה ניתנת במחובר לקרקע יכול אפילו בדלית ובדקל ת"ל קציר מה קציר מיוחד שהקטן מושל בהם כגדול יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהן כגדול. ויש ילפינן מן תעזוב הנח לפניהם תבואה בקשיה תלתן בעמיר תמרים במכבדות יכול בדלית ובדקל כן ת"ל אותם מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שאינם של סכנה ומוציא אני את אלו שהם של סכנה פירוש תמרים במכבדות אין סכנה בלקיטתן שאינן בראשו של דקל.